232790 ـ در مسجدشان هم نماز تراویح و هم نماز تهجد به جای می‌آورند. چگونه فضیلت «انصراف با امام» را به دست بیاورند؟

سوال

شما در یکی از فتاوای سایتتان گفتید که هر کس تراویح را با امام به جای بیاورد تا آنکه امام نمازش تمام شود و برگردد، برایش قیام یک شب کامل نوشته می‌شود. در مساجد ما اینجا در دهۀ پایانی رمضان تراویح را بیست رکعت همراه با سه رکعت وتر پس از نماز عشاء به جای می‌آورند و سپس چند ساعت قبل از سحری نماز تهجد را نیز هشت رکعت همراه با سه رکعت وتر می‌خوانند. حال که چنین است چگونه می‌توانیم مطمئن شویم اجر قیام یک شب کامل را به دست آورده‌ایم؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

از ابوذر ـ رضی الله عنه ـ روایت است که رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ دربارۀ نماز تراویح فرمودند: کسی که همراه امام به قیام ایستد تا وقتی که [امام] از نماز فارغ شود برایش قیام یک شب نوشته می‌شود به روایت ترمذی (۸۰۶). ترمذی می‌گوید: این حدیثی حسن صحیح است و ابوداوود (۱۳۷۵) و آلبانی در إرواء الغلیل (۲/ ۱۹۳) آن را صحیح دانسته است.

این فضیلت ویژۀ کسی است که همراه با امام نماز تراویح را به پا خیزد و همراه با امام نماز را به پایان رساند.

پایان نماز تراویح که پس از آن امام از نماز برمی‌گردد را شرع با نماز وتر تعیین کرده چنانکه از امر پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ و سخن ایشان ثابت شده است.

از عبدالله بن عمر ـ رضی الله عنهما ـ از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ روایت است که فرمودند: پایان نمازتان را در شب وتر قرار دهید به روایت بخاری (۹۹۸) و مسلم (۷۵۱).

چه نماز مستقیما پس از نماز عشاء برگزار شود یا آنکه برای به دست آوردن فضیلت یک سوم آخر شب در پایان شب خوانده شود هر دو مشروع و صحیح است.

از جابر ـ رضی الله عنه ـ روایت است که رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمودند: هر که ترسید که آخر شب را [به نماز] نایستد پس در آغازش وتر کند و هرکه امیدوار است پایان شب به نماز ایستد در پایان شب وتر کند، زیرا نماز پایان شب

مورد شهود است و آن بهتر است به روایت مسلم (۷۵۵).

بنابراین، کسی که همراه با جماعت نخست پس از نماز عشاء بیست رکعت خوانده و وتر را همراه با امام خوانده، چنین کسی نماز تراویح و وترش را با امام کامل کرده و شرط به دست آوردن اجر نماز همهٔ شب را انجام داده و نیازی نیست دوباره با امامی دیگر در آخر شب نماز بخواند؛ زیرا نماز اولش کامل است.

و کسی که می‌خواهد برای پاداش بیشتر هر دو نماز را به جای آورد باز کار خوبی انجام داده جز آنکه نباید وتر را دوباره به جای آورد زیرا پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ از این کار نهی فرموده‌اند.

از قیس بن طلق بن علی از پدرش روایت است که گفت: از رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ شنیدم که می‌فرماید: دو وتر در یک شب نیست به روایت ترمذی (۴۴۷۰) و حافظ ابن حجر در فتح الباری (۲/ ۴۸۱) آن را حسن دانسته است. همینطور آلبانی در صحیح سنن ترمذی (۴۷۰) آن را صحیح دانسته است.

در این حالت دو راه دارد که هر یک قول گروهی از علماست:

نخست آنکه وقتی همراه امام اول وتر را به جای می‌آورد یک رکعت دیگر را نیز خودش اضافه بخواند تا وتر او شفع (زوج) شود، سپس در آخر شب همراه با امامش وتر را به جای آورد.

و راه دوم آنکه: به همان وتر اول اکتفا کند و وقتی امام دوم در پایان شب نماز وتر را می‌خواند یا همراه او وتر نخواند یا یک رکعت اضافه بخواند و نیت قیام اللیل کند [نه وتر].

ترمذی ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

«علما دربارهٔ کسی که در آغاز شب وتر را به جا می‌آورد و سپس آخر شب هم به نماز می‌ایستد اختلاف کرده‌اند...

برخی از علما از یاران پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ و دیگران گفته‌اند: اگر اول شب وتر کرد و سپس خوابید و سپس برای نماز در آخر شب از خواب بیدار شد هرچه می‌خواهد می‌خواند و وتر را رها می‌کند، که این قول سفیان ثوری و مالک بن انس و ابن مبارک و شافعی و اهل کوفه و احمد است.

و این صحیح‌تر است زیرا از چند وجه روایت شده که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ پس از وتر نماز خوانده است.

از سنن ترمذی (۲/ ۳۳۴).

برای فایدهٔ بیشتر به پاسخ شمارهٔ (155649) مراجعه نمایید.

والله اعلم.